

KODANIKE KAASAMISE PLATVORM

Võitlus vihkamise vastu ühiskonnas

Konsultatsiooni lõpparuanne – märts 2025

Analüüsi tegi ja aruande koostas Make.org.

Platvormi juurutas ja seda modereeris Open Source Politics.

SISUKORD

Kokkuvõte	lk 3
1. Sissejuhatus.....	lk 4
2. Metoodika.....	lk 5
3. Ülevaade.....	lk 6
4. Enim toetusavaldusi kogunud arvamused.....	lk 8
5. Analüüs.....	lk 10
Teadlikkus.....	lk 10
Kaasatus.....	lk 12
Demokraatlikud institutsioonid.....	lk 13
Lugupidamine.....	lk 14
Õigusnormid.....	lk 16
Kollektiivne arutelu.....	lk 17
Positiivsed stiimulid.....	lk 18
Majanduslikud tegurid.....	lk 19
6. Järeldused.....	lk 20

KOKKUVÕTE

Eesmärgiga suurendada kodanikuosalust Euroopale olulistes küsimustes alustas Euroopa Komisjon kodanike kaasamise platvormil arutelu, keskendudes võitlusele ühiskonnas esineva vihkamise vastu. Samal ajal leidis aset ka asjakohane kodanike paneelarutelu. Kodanike kaasamise platvormil, mis on kättesaadav kõikides ELi ametlikes keeltes, toimus alates 22. aprillist 2024 kuni 28. veebruarini 2025 veebiarutelu.

Käesolevas aruandes esitatakse veebiarutelu peamised järeldused, mis on koondatud kaheksa mõõtme ja 14 teema alla. Tulemused puudutavad vihkamise kohta teadlikkuse suurendamise, vähemuste kaasamise edendamise, usalduse taastamiseks institutsioonide reformimise, vastastikuse lugupidamise suurendamiseks Euroopa kodakondsuse alusväärtuste kasutamise ja vihkamisvastaste meetmete ülemaailmse juhtimise tugevdamise tähtsust.

Kodanikud rõhutasid hariduse, vihkamist käsitlevate õigusnormide, läbipaistvuse, kodanikuosaluse ja ebavõrdsuse vähendamiseks võetavate poliitikameetmete tähtsust võitluses vihkamise vastu ühiskonnas.

1. SISSEJUHATUS

Selleks et tagada Euroopa tasandil suurem kodanikuosalus, tegi Euroopa Komisjon ELi kodanikele kättesaadavaks uued kaasatuse vormid. Käivitati **ühiskonnas vihkamise vastu võitlemise** teemaline kodanike kaasamise platvorm, et võimaldada asjakohast veebiarutelu. Arutelu oli kättesaadav kõikides ELi ametlikes keeltes ning see toimus alates **22. aprillist 2024 kuni 28. veebruarini 2025**. Veebiaruteludega paralleelselt leidis aset **kodanike paneelarutelu**, kus käsitleti sama teemat. Veebiarutelu tulemusi tutvustati **17. mail** paneelarutelu kolmandal (viimasel) sessioonil, et siduda omavahel veebipõhiste ja -väliste osalusviiside tulemused.

Nagu allpool kirjeldatud, saadi ühiskonnas vihkamise vastu võitlemise teemalistele aruteludele pühendatud konsultatsiooniplatvormi kaudu kodanikelt **244 arvamust**, lisaks **115 kommentaari** ja **246 toetusavaldust**. Tänu sellele digitaalsele osaluskeskkonnale sai **231 kodanikku** anda oma panuse kogu protsessi ja seeläbi otseselt rikastada otsustamise kulgu Euroopas.

Käesolevas aruandes esitatakse kõikide kodanikelt saadud arvamuste lõppanalüüs, mis on koostatud ja mida analüüsitakse **mõõtmete** löikes vastavalt kõige sagedasematele **kodanike käsitletud teemadele**, tuginedes nende seisukohtadele.

Konsultatsiooni raames toimusid arutelud peamiselt **viie suurema mõõtmega** üle (kaheksast), millega seoses esitasid kodanikud märkimisväärselt palju arvamusi: 1) teadlikkuse suurendamine, 2) kaasatuse suurendamine, 3) demokraatlikumad institutsioonid, 4) kodanike vastastikune lugupidamine ja 5) õigusnormid mõjutusvahendina vihkamise vähendamiseks ühiskonnas.

Aruandes kirjeldatakse esmalt **analüüsimeetodikat** ning seejärel antakse **ülevaade üldisest arengust** platvormil. See ülevaade hõlmab osalust kajastavaid arvnäitajaid ja üldist sisuülevaadet. Seejärel esitatakse aruandes **iga mõõtmega üksikasjalik analüüs**, käsitledes kõiki **kodanike püstitatud teemasid**, sealhulgas näitlikustavaid tsitaate kodanike kaasamise platvormilt. Lõpetuseks esitatakse viimases peatükis sisu kokkuvõte ja lühike arutelu.

2. METOODIKA

Selleks et määrata kindlaks kodanike kaasamise platvormil toimuva arutelu sisu, mis käsitleb võitlust vihkamise vastu ühiskonnas, kasutati kolmeastmelist metoodikat. See tagab eri teemade lõikes kodanike arvamuste täpse analüüsi. Peale selle võimaldab see ideede mõistlikku klasterdamist ja rühmitamist, et teha kindlaks peamised arutelusuunad. Sel viisil saavutatakse nõuetekohane tasakaal sarnaste arvamuste rühmitamise ja suure üksikasjalikkuse vahel.

ETAPP 1. Kodanike arvamuste ja kommentaaride KVANTITATIIVNE ANALÜÜS: määrati kindlaks arutelu peamised mõõtmed. Analüüsirühm rakendas selleks teemapõhist lähenemisviisi, liigitades iga kodanikult saadud arvamuse vastava teema alla. See võimaldas seada kodanike esitatud ideed tähtsuse järjekorda.

ETAPP 2. KODANIKE ARVAMUSTE ANALÜÜS mõõtmete lõikes: manuaalne kvalitatiivne analüüs. See hõlmas temaatilist rühmitamist, mille põhjal määrati kindlaks kodanike jaoks olulised teemad sõltuvalt nende esinemissagedusest mõõtmes.

ETAPP 3. Võetakse arvesse KOMMENTAARE JA TOETUSAVALDUSI: analüüsiti iga kodaniku arvamust ja kommentaari (kui neid peeti asjakohaseks) ning tõsteti esile mõned teema kirjeldamiseks eriti olulised reageeringud.

SÕNASTIK

Osaleja on kodanik, kes on platvormil esitanud vähemalt ühe arvamuse, kommentaari või toetusavalduse.

Kodaniku arvamus on konkreetse osaleja platvormi kaudu esitatud eraldiseisev element.

Kommentaari on osaleja kirjalik reaktsioon algsele arvamusele. Kommentaarid võimaldavad avada arutelu alates algsest teemast ja annavad osalejatele võimaluse üksteisega suhtlemiseks.

Toetusavaldus on selle osaleja hääl, kes soovib toetada konkreetset arvamust. Mõnel arvamusel puuduvad heakskiidud.

Mõõde on teema, mille alla on koondatud paljudes kodanike arvamustes väljendatud seisukohad.

Kodanike tõstatatud teema on mõõtme alateema, mis koosneb ühest või mitmest kodaniku arvamusest.

¹ Kõik arvamused on kättesaadavad veebis ja kõik, kes on huvitatud, saavad need täpsemaks analüüsimiseks alla laadida osana platvormi avatud andmefailidest.

3. ÜLEVAADE

ARVNÄITAJAD

Üleilmne osalemine alates 22. aprillist 2024 kuni 28. veebruarini 2025.

- **21 084** veebilehe külastust
- **231** osalejat
- **244** kodaniku arvamust
- **115** kommentaari
- **246** toetusavaldust

Alates vahearuande avaldamisest (13. mai 2024. aasta seisuga) on platvormil registreeritud suurem osalusmäär. Täpsemalt on lisatud veel **148 arvamust** (2024. aasta maikuus 96) ja **100 kommentaari** (2024. aasta maikuus 15). Analüüsis on kajastatud ka uusi teadmisi ja arutelu laienemist – määrati kindlaks kaks uut mõõdet („Demokraatlikud institutsioonid“ ja „Majanduslikud tegurid“). Uusi arvamusi lisati ka kodanike jaoks olulistel varem välja selgitatud teemadel. **Kokku lisati võrreldes 2024. aasta maikuuga kaks uut mõõdet ja neli kodanike jaoks olulist teemat ning lisaarvamusi esitati viie olemasoleva teema kohta.**

LÜHIÜLEVAADE KÕIGIST MÕÕTMETEST JA KODANIKE JAOKS OLULISTEST TEEMADEST

Tabelis allpool on esitatud kõikide kindlaksmääratud **mõõtmete** ja **kodanike jaoks oluliste teemade** lühiülevaade. Järgmises, 4. peatükis („Analüüs“), käsitletakse kõiki teemasid üksikasjalikumalt.

Tabelis on esitatud ka iga vastava mõõtmega seotud kodanike arvamuste koguarv (Σ). Kodanike arvamuste koguarv mõõtme kohta (245) ületab üldist arvamuste koguarvu (244), sest konkreetsete arvamuste sisu võib samal ajal hõlmata mitut mõõdet.

MÕÕTMED	Σ	KODANIKE TÕSTATATUD TEEMAD
1. TEADLIKKUS	89	1.1 Uute põlvkondade teadlikkuse suurendamine
		1.2 Kodanikele elukestva õppe võimaluste pakkumine
		1.3 Üldsuse teadlikkuse suurendamine vastutustundliku poliitilise arutelu kaudu
2. KAASAMINE	37	2.1 Vähemusrühmade kaasamine
		2.2 Kollektiivsete meetmete algatamine
3. DEMOKRAATLIKUD INSTITUTSIOONID	28	3.1 Usalduse loomine demokraatia vastu
		3.2 Demokraatia tugevdamine kodanikuosaluse kaudu
4. LUGUPIDAMINE	22	4.1 Lugupidamise ja sallivuse edendamine
		4.2 Euroopa kodakondsuse alusväärtuste kasutamine lugupidamise suurendamiseks
5. ÕIGUSNORMID	20	5.1 Ülemaailmse juhtimise ja järelevalve tugevdamine
		5.2 Võitlemine internetis leviva vaenukõne vastu
6. KOLLEKTIIVNE ARUTELU	13	6.1 Ühinenud mitmekesisuses
7. POSITIIVSED STIIMULID	12	7.1 Heatahtlike sõnumite levitamine
8. MAJANDUSLIKUD TEGURID	10	8.1 Võitlemine vaesuse ja ebavõrdsuse vastu

4. ENIM TOETUSAVALDUSI KOGUNUD ARVAMUSED

Elena, 13 toetusavaldust

Pealkiri: „Lähtepunkt: vihkamist ärakasutava äri lõpetamine“

Mõõde: **POSITIIVSED STIIMULID**

„Elame tähelepanuajastul, kus paljud ettevõtjad vajavad meie ajast mõnda hetke, et pakkuda oma tooteid ja teenuseid. Nad peavad seda tegema väga konkurentsitihedas keskkonnas, sest digitaalsed platvormid on demokratiseerinud suhtluse ja võimaldavad teha pakutava kättesaadavaks kõigile kasutajatele. Negatiivsuskalduvus tähendab, et negatiivsed uudised ja teemad pälvivad rohkem tähelepanu kui positiivsed, ja see ei ole jäänud märkamata ettevõtjatele, suunamõjutajale, meediale ega isegi mõnele poliitilisele jõule. Sisu, mis põhineb negatiivsetel teemadel või sisaldab polariseerivat vaenukõnet, pälvib kasutajate tähelepanu. Praeguseks tähendab suurem tähelepanu ka rohkem võimalusi arve esitamiseks. Paistab, et oleme jõudnud olukorda, kus selle saavutamiseks on iga pingutus väärt. Kui sellisele muutusele piiranguid ei seata, võib selle tagajärjel kodanikele iga päev avaldatav negatiivne mõju suurened ja muutuda normaalsuseks. Levib väga ohtlik vihkamise õpetamine ja vihakultuur. Kodanik võib mõelda: „Kui teiste jaoks on vaenukõne kasutamine nii tavapärane ... Miks mina siis ei või?“, ja tehagi sama oma keskkonnas. Muutus, mida püüame vihakultuuri peatamiseks saavutada, võib kahtlemata tulla selliste õigusnormide kehtestamise kaudu, millega piiratakse rangemalt vaenulikku või polariseerivat sisu sellest tulu teenivatel platvormidel, nt suhtlusvõrkudes, avalikel foorumitel ja meedias. Pooldan sõnavabadust, kuid selle aluseks peab olema lugupidav suhtumine.“

Federico LEVA, 11 toetusavaldust

Pealkiri: „Muudame kuuldavamaks ELi ühtse hääle: kasutame ja edendame vabatarkvara födiversumi servereid, mitte tasulist sotsiaalmeediat“

Mõõde: **ÕIGUSNORMID**

„Kogu teave, mille ELi institutsioonid avaldavad sotsiaalmeedias, samuti suhtlus poliitikakujundajatega peaks olema kodanikele kättesaadav vabatarkvara kaudu, mis austab eraelu puutumatust, kasutaja vabadust ja muid digiõigusi. Praegune sõltuvus USAs registreeritud ettevõtjate majutatavatest tasulistest tarkvarateenustest edastab sõnumi, et Euroopa Komisjon ja teised institutsioonid ei hooli isikuandmete kaitse üldmääruse järgimisest ega mis tahes muust digitaal- ja konkurentsipoliitikast, mida Euroopa Komisjon väidetavalt toetab. Tasulise sotsiaalmeedia toetamise kaudu annavad ELi institutsioonid tõenäoliselt

vaenule vaid hoogu, sest teadaolevalt julgustab selline sotsiaalmeedia „aktiivselt kaasa lööma“ ja vastanduma kõigele muule. Neid probleeme on lihtsam lahendada detsentraliseeritud modereerimise ja enda juhitud sisenditega, mis ei sõltu salajasest kesksest soovitussüsteemist. Tänu Euroopa Andmekaitseinspektori algatatud katseprojektile teame, et EL suudab liikuda õiges suunas. Mastodoni võrgustiku serveri majutamise kulud on tühised võrreldes sellega, kui palju komisjon kulutab reklaamile sotsiaalmeedias. <https://growyourown.services/why-growing-your-own-services-is-a-good-idea/> <https://docs.joinmastodon.org/user/run-your-own/#so-you-want-to-run-your-own-mastodon-server>. Volinike kolleegium võib näidata eeskuju. Kasutage ELi rahastatud serverit, ühendage see igale poole ja innustage kõiki jälgijaid ja ajakirjanikke ka mujal tegutsema samas suunas.“

Karin, 10 toetusavaldust

Pealkiri: „Kõige tähtsam on haridus“

Mööde: **TEADLIKKUS**

„Esimene samm oleks harida inimesi vaenukõne, vaenukuritegude ja diskrimineerimise küsimustes. Keskendumine antisemitismile ja moslemivastasele vaenule oleks praegu loogiline, arvestades seda, kui murettekitavalt on seda tüüpi viha viimasel ajal suurenenud. Seda meedet on juba nimetatud 2023. aasta teatises „Vaenule pole kohta: Euroopa seisab ühiselt vastu vihkamisele“, kuid minu arvates peaks seda edendama ühiskonnas laiemalt: koolides, et kõik lapsed mõistaksid juba noores eas, mida tähendab lugupidamine ja lahkus; internetis, et sotsiaalmeedias oleks rohkem positiivset sisu ja algoritme muudetakse nii, et need kajastaksid rohkem vastandlikke seisukohti eesmärgiga ennetada polariseerumist ja kõlakambreid; kodanikuühiskonnas, nt ühingutes, usukogukondades ja erasektoris osalejate hulgas, et tagada jõudmine võimalikult paljude inimesteni. EL peab innustama liikmesriike juurutama sellist haridust ühiskonna kõikidel tasanditel.“

Paulo, üheksa toetusavaldust

Pealkiri: „Võitlus vihkamise vastu positiivsete sõnumite edastamise kaudu ajakirjanduses“

Mööde: **POSITIIVSED STIIMULID**

„Võitlus vihkamise vastu on keerukas ja pikaajaline protsess. Positiivsete eeskujude ja meediasõnumite esiletõstmine võib aidata kaasa võitluses negatiivsete stereotüüpide vastu, mis sageli annavad hoogu vaenukõnele ja vaenukuritegudele. See hõlmab (meedias) selliste sõnumite eelistamist, mis suurendavad lugupidamist ja edendavad eri kultuure, religioone ja identiteete.“

Alfons, seitse toetusavaldust

Pealkiri: „Haridusega vihkamise vastu ühiskonnas“

Mööde: **TEADLIKKUS**

„Rahuliku ja sotsiaalse kooseksisteerimise aluspõhimõtted tuleb omandada juba koolis. Koolihoovis märgatud vihkamise vastu tuleb võidelda järjepidevalt.“

5. ANALÜÜS

Järgmises peatükis käsitletakse üksikasjalikumalt erinevaid mõõtmeid. Selleks analüüsitakse konkreetselt iga kodanike jaoks olulist teemat, koondades nende arvamuste erinevad aspektid.

MÕÖDE 1. TEADLIKKUS

Selle mõõtme alla koondatud arvamustes vaadeldakse üldsuse harimist küsimuses, kuidas ühiskonnas vihkamist ära tunda ja selle vastu võidelda, ning kutsutakse üles suurendama kodanike teadlikkust ühiskondliku vaenu tuvastamisest ja sellega tegelemisest.

Kodanike tõstatatud teema 1.1. Uute põlvkondade teadlikkuse suurendamine

Teema ANALÜÜS

Arvamustes nõutakse laste harimist koolisüsteemis noorest east peale. Uutele põlvkondadele peab õpetama, kuidas ära hoida vaenukõne tavapäraseks muutumist, nii et noored omakorda suudaksid seda sõnumit levitada. Selleks võib koolis korraldada spetsiaalseid kursusi või mängustatud õppetegevusi, millesse kaasatakse valdkonnale spetsialiseerunud ühendusi. Lisaks on

rõhutatud meediahariduse tähtsust – osalejad nõuavad laiemalt teabe avaldamist selle kohta, kuidas tunda ära libauudiseid. Üldisemalt on avaldatud arvamust, et kõige tähtsam on vanemlik järelevalve.

ARVAMUSTE näited

Claire, kolm toetusavaldust

„Koolides tuleks korraldada töötube, et õpilased õpiksid paremini üksteist mõistma ja erinevusi aktsepteerima. Korraldada tuleks rollimänge, milles õpilased asetaksid end teiste olukorda.“

Joazef, kolm toetusavaldust

„Sooviksin näha rohkem jõupingutusi meediapädevuse parandamiseks elanikkonna seas, et inimesed suudaksid paremini märgata valskust ja hinnata kriitiliselt mitmesuguseid pooltõdesid, meediamanipulatsioone või tugevalt erapoolikut teavet. Seda võib saavutada näiteks meediapädevuse parandamisele suunatud kursuste korraldamise kaudu alg- ja keskkoolis või isegi ülikoolis.“

Kodanike tõstatatud teema 1.2. Kodanikele elukestva õppe võimaluste pakkumine

Teema ANALÜÜS

Kodanike arvates on ennetavad sõnumid tähtsad ka töökohtades – ettevõtteid peetakse täiskasvanud töötajatele mõeldud teabe suunajateks. Kodanike kaasamisplatvormil arvamusi esitanud peavad ametialase koolitamise küsimust tõhusaks vahendiks.

ARVAMUSTE näited

Karine, 10 toetusavaldust

„Esimene samm oleks harida inimesi vaenukõne, vaenukuritegude ja diskrimineerimise küsimustes (...) Minu arvates peaks seda edendama ühiskonnas laiemalt: koolides, internetis, kodanikuühiskonnas ...“

Chiara, toetusavaldusi ei ole

„Iga kuu peetavad koosolekud, mille eesmärk on teadlikkuse suurendamine, ning töökohal lugupidamisest ja võrdsusest teavitamine.“

Kodanike tõstatatud teema 1.3. Üldsuse teadlikkuse suurendamine vastutustundliku poliitilise arutelu kaudu

Teema ANALÜÜS

Kodanikud rõhutavad, et seda, kuidas laiem üldsus kujundab arvamusi ja reageerib mitmesugustele ühiskondlikele aruteludele, mõjutavad peamiselt poliitikud. Seepärast ei tohiks poliitikud ühelt poolt levitada ühiskonnas vaenukõnet ega sellele õhutada, teiselt poolt peaksid nad mõistma hukka vaenukõne kasutamise avalikes aruteludes.

ARVAMUSTE näited

Myr, kaks toetusavaldust

„Ühiskonnas vihkamise vältimiseks peaksid meediapoliitikud hoiduma vihkamisele õhutamisest, väärtustama vastastikust mõistmist kodanike vahel ja kohtlema kõiki samamoodi. Me soovime rahu.“

Gerhard, toetusavaldusi ei ole

„Viimasel 10 aastal on poliitikute seas ja ühiskonnas vaenukõne kasutamine märkimisväärselt sagenenud. (...) Varem ei kasutatud sõna „vihakamine“ nii, nagu seda tehakse praegu. Alles viimasel ajal on hakatud eelkõige kehtivate poliitiliste otsuste kritiseerijate avaldatud seisukohti kirjeldama vihkamisena.“

MÕÕDE 2. KAASAMINE

Selle mõõdme all käsitletakse teemasid, milles nõutakse kaasatuse ja ühtsustunde süvendamist, et võidelda vihkamise vastu ühiskonnas.

Kodanike tõstatatud teema 2.1. Vähemusrühmade kaasamine

Teema ANALÜÜS

Arvamustes nõutakse diskrimineerimisvastaste poliitikameetmete rakendamist, et kaasata vähemusrühmi ning võidelda tõrjutuse ja vihkamise vastu. See võiks avalduda ülikoolides alaesindatud rühmade liikmete kohta kvootide kehtestamise, vähemusrühmade toetamisele kaasaaitamise, (nähtamatute) puuetega inimeste kaasamise ja tunnustamise ning konkreetsete vähemusrühmade (nt LGBTQI+ inimeste) kaasamiseks poliitikameetmete võtmise kaudu. Arutelu hõlmab ka sisserändajate kaasamise küsimust – mitmes arvamuses soovitatakse hõlbustada integreerumisprotsessi, pakkudes keelekursusi, koolitust ja töökohti valdkondades, kus valitseb tööjõupuudus.

ARVAMUSTE näited

Miraç, üks toetusavaldu

„Kõiki ELi ülikoole võiks innustada kehtestama alaesindatud rühmade jaoks kvote.“

Lismary, üks toetusavaldu

„Praegu räägitakse paljudes Euroopa riikides sotsiaalsest kaasamisest, kuid senini diskrimineerivad ja tõrjuvad paljud inimesed sisserändajaid, kellele jäävad Euroopa kogukonnas seetõttu vaid piiratud arenguvõimalused. Soovitan täiustada sisserändajate suhtes kehtivat poliitikat, et nad saaksid neis riikides edasi jõuda ning aidata kaasa majanduse mitmekesisustamisele ja õiglasele arengule.“

Kodanike tõstatatud teema 2.2. Kollektiivsete meetmete algatamine

Teema ANALÜÜS

Ühiskonnas ollakse teadlikud sellest, et võitluses vihkamise vastu peavad kaasa lööma kõik – institutsioonid, valitsusvälised organisatsioonid, kogukonnad ja üksikisikud. Ühiskonnas vihkamise vastu võitlemiseks peame soodustama kultuurivahetust ürituste kaudu, mis edendavad mitmekesisust. Selleks võiks näiteks korraldada ettevõtmisi, kus eri kultuuridest ja erineva taustaga inimesed kohtuvad ja vahetavad mõtteid. Lisaks võiks selleks korraldada eri kogukondade lastele üritusi, kus erineva taustaga inimesed saaksid kohtuda ja mõtteid

vahetada. Sellega seoses rõhutavad kodanikud spordi tähtsust – osalejad peavad asjakohaseks sotsiaalsete suhete loomist ja isiklikku arengut klubide töös või vabatahtlikus tegevuses osalemise kaudu.

ARVAMUSTE näited

Anh, üks toetusavaldus

„Kaasa võib aidata teise kultuuri ja erineva taustaga inimeste suhtes mõistmise ja toetava suhtumise edendamine kultuurisündmuste, keeleõppe ja kogukonna kaudu.“

Finn, kolm toetusavaldust

„Peaksime toetama kohalikul tasandil rahvasporti, sest sportlased järgivad ausa mängu põhimõtteid heades tingimustes. Lisaks saavad inimesed spordiklubis vahetada mõtteid ja tegeleda valitud spordialaga üheskoos. Vabatahtlik ühistegevus tugevdab paljudes Euroopa riikides kogukonnatunnet, soodustab isiklikku arengut ja suhtlusvõrgustike teket ning suurendab rahuolutunnet. Spordi edendamine tähendab vihkamise vähendamist ja demokraatia toetamist.“

MÕÕDE 3. DEMOKRAATLIKUD INSTITUTSIOONID

Selle mõõtte alla on koondatud arvamusel, mis on seotud kodanike usaldamatuslega demokraatia, demokraatlikku ühiskonnakorraldust esindavate institutsioonide ja teabeedastuse vastu. Samuti käsitletakse konkreetseid lahendusi suurema kodanikuosaluse saavutamiseks.

Kodanike tõstatatud teema 3.1. Usalduse loomine demokraatia vastu

Teema ANALÜÜS

Kodanike arvates on Euroopa riikides ühiskonna demokraatlik toimimine halvenenud. See ilmneb arvamustest, milles väljendatakse seisukohta, et otsuseid surutakse kodanikele peale nendega konsulteerimata. Põhiprobleemiks peetakse korrupsiooni, mille vastu peab Euroopa tasandil võitlema rangelt ja läbipaistvalt. Usaldamatus ametisse valitud pädevate isikute vastu võib olla tekkinud täitmata lubaduste ja lobirühmade mõju tõttu. Lisaks arvatakse, et demokraatiat ohustab ajakirjanduses avaldatud eksitav või vale teave, mille taga on kellegi erahuvid. Selliste probleemide lahendamiseks soovivad kodanikud kehtestada rangemad ajakirjandusnõuded. Võimalike lahendustena soovitakse ka meediapädevuse parandamist ja rohkem avalike arutelude korraldamist.

ARVAMUSTE näited

Brigitte, kolm toetusavaldust

„Ajakirjanduse koondumine võimukate töösturite kätte mürgitab demokraatiat. Esiteks sõltub ajakirjandus inimesest ja on seega erapoolik, propageerides omanikule soodsat teavet, tema tegevust, poliitilisi liitlasi ja ideoloogiat. Seega ei ole enam vabadust ega teabe mitmekesisust. Teiseks on erakanalite eesmärk teenida kasumit, mistõttu peavad ajakirjanikud tootma sisu, mis toob tulu (raha, klikke jne), mitte materjali, mis annab teavet või võimaldab arendada kriitilist mõtlemist.“

Julian, kaks toetusavaldust

„Korruptsioon on kui vähkkasvaja, mis nõrgendab usaldust demokraatia vastu ja kahjustab Euroopa projekti. EL peab seadma korruptsioonivastase võitluse esikohale. Olen veendunud, et korruptsiooni vastu peab võitlema liidu tasandil [...]. Järelkult on selle ulatusliku probleemi tõhusaks lahendamiseks vaja ühtset ja koordineeritud tegevust ELi tasandil.“

Kodanike tõstatatud teema 3.2. Demokraatia tugevdamine kodanikuosaluse kaudu

Teema ANALÜÜS

Demokraatliku osalemise edendamiseks on kodanikud esitanud mitu lahendust, näiteks soovitatakse tähtsate poliitiliste sihtide üle otsustamiseks korraldada regulaarselt referendumeid või rahvakoosolekuid. Samuti soovitatakse luua digitaalseid platvorme (näiteks virtuaalne parlament), mille kaudu saab korraldada arutelusid ja võtta vastu otsuseid kollektiivselt, tuginemata hierarhiale. Kodanikud pooldavad suuremat läbipaistvust ja võimu detsentraliseerimist, et tagada kohaliku elanikkonna arvamuste kuuldavõtmise. Mõnes arvamuses nõutakse otsesemate süsteemide loomist, mis võimaldavad kodanikel ka tegelikult otsuste vastuvõtmist mõjutada.

ARVAMUSTE näited

Arayik, toetusavaldusi ei ole

„Virtuaalsest parlamendist võib saada mõjukas platvorm, mille kaudu saavad inimesed vabalt, kartmata vihkamist või diskrimineerimist, väljendada oma arvamusi ja mõtteid. Virtuaalse parlamendi põhieesmärk oleks luua keskkond, kus kodanikud saavad oma identiteedist või vaadetest olenemata arutada kõiki küsimusi ja võtta koos vastu otsuseid.“

Gülşah, kaks toetusavaldust

„Kohalikele kodanikele osalemise võimaldamine lihtsustab riiklikku poliitikat.“

MÕÕDE 4. LUGUPIDAMINE

Selle mõõdme alla on koondatud arvamused, mis on seotud kultuurilise, etnilise ja soolise mitmekesisuse toetamiseks lugupidamise ja sallivuse suurendamisega kooliprogrammide ja Euroopa kodakondsuse kaudu.

Kodanike tõstatatud teema 4.1. Lugupidamise ja sallivuse edendamine

Teema ANALÜÜS

Arvamustes nõutakse, et kodanikke tuleks rohkem julgustada suhtuma lugupidamisega kultuuri, religiooni, päritolu ja seksuaalse hoiakuga seotud erinevustesse. Suurema lugupidamise saavutamiseks on esitatud mitu meetet: korraldada üritusi, et erineva taustaga kodanikud saaksid kohtuda ja mõtteid vahetada; korraldada kursusi, et edendada lugupidavat suhtumist koolides; koostada lugupidamise ja sallivuse edendamiseks programme, milles saavad osaleda kõik vanuserühmad.

ARVAMUSTE näited

Alain, üks toetusavaldus

„Vaenukõne kaotamiseks peavad inimesed järgima sarnaseid väärtusi, isegi kui need ei ole tingimata samad. Seepärast on tähtis, et põhimõtteid, mis on olnud Euroopa väärtused juba sajandeid, järgitaks ja et neid peaksid au sees kõik, kes juba on eurooplased või tahavad selleks saada.“

Isabel, üks toetusavaldus

„Mulle tundub, et me peaksime koolides rakendama vastastikusele lugupidamisele keskenduvalid programme. Kool peab andma lapsele vihkamise ja vägivalda vastu võitlemiseks vahendid. Haridus, lastele empaatia õpetamine on alus, millele tuginedes saab kujundada hoolivat ühiskonda. Koostada võiks sellele suunatud programmi.“

Kodanike tõstatatud teema 4.2. Euroopa kodakondsuse alusväärtuste kasutamine lugupidamise suurendamiseks

Teema ANALÜÜS

Kodanikud nõuavad tungivalt Euroopa kodakondsuse tugevdamist selle alusväärtuste kohta selgema teabe andmise kaudu, milleks võiks koostada näiteks inimõiguste hartat tutvustava brošüüri. Soovitatakse luua sõltumatu eetikakomisjon, et tagada ELi otsuste kooskõla nende põhimõtetega. Lisaks peaks EL viivitamata muutma diskrimineerimise ja vaenukõne liikmesriikides karistatavaks. Tähtsaks peetakse Euroopa väärtuste õpetamise edendamist,

sealhulgas keeleõpet ja vastastikkust käsitlevaid kursusi. Kõige tähtsamaks peetakse usalduse ja lugupidamise taastamisel aga Euroopa institutsioonide koostööd ja nende tegevuse läbipaistvust.

ARVAMUSTE näited

Lisbeth, toetusavaldusi ei ole

„Minu ettepanek on osana ELi teabevahetusest tutvustada kõigile ELi kodanikele Euroopa inimõiguste hartas kajastatud väärtusi kas lihtsas e-kirjas, mis sisaldab konkreetseid näiteid, või igale kodanikule pakutavas meeldivas brošüüris. Sellest leiaksid siis kodanikud näiteid, kuidas neid väärtusi ise pidevalt järgida.“

Francesco, üks toetusavaldus

„Ühiskonnas vihkamisele vastandumiseks peaksime minu arvates keskenduma Euroopas meid ühendavale kodakondsusele. Olles üle natsionalismist, saame ületada piirid ja ehitada üles uue, vägivallatul heaolul põhineva maailma, kus üksteist aktiivselt kuulatakse.“

MÕÖDE 5. ÕIGUSNORMID

Selle mõõdme alla on koondatud arvamusel, mis on seotud vihkamise seire ja vihkamisest teatamise süsteemi loomisega eelkõige internetis.

Kodanike tõstatatud teema 5.1. Ülemaailmse juhtimise ja järelevalve tugevdamine

Teema ANALÜÜS

Osalejad arvavad, et vaenukõnet ühiskonnas tuleks reguleerida ja kontrollida. Seda saaks teha vihakõne vastu võitlevate kodanikuühiskonna organisatsioonide julgustamise ning nende rahalise ja õigusliku toetamise kaudu. Kodanikud soovivad ka sertifitseerimissüsteemide loomist, et jälgida vaenukõnet ülemaailmsel tasandil. Nad rõhutavad Euroopa institutsioonide tähtsust neis püüdlustes ning nõuavad Euroopa poliitikasuundade ja õigusraamistiku väljatöötamist, samuti sel teemal teabe jagamist.

Arvamustes soovitatakse luua ka mitmesuguseid vahendeid, nt platvorme, portaale, Euroopa sotsiaalmeedia vahendajaid, ning seirata vaenukõnet ja teatada sellest algoritmide kaudu.

ARVAMUSTE näited

Hanna, üks toetusavaldus

„Tuleb pakkuda rahalist ja õiguslikku tuge kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes võitlevad internetis leviva vihkamise vastu. On vaja kehtestada asjakohased õigusnormid.“

Marek, üks toetusavaldus

„Minu arvates on internet täis vandenõuteooriaid või meeme teiste rahvuste kohta. Teen ettepaneku luua portaali, mille kaudu edastatakse fakte objektiivselt, nagu nad tegelikult on, ja tõstatatakse ka keerulisi küsimusi, jätmata midagi kõrvale, sest käsitlemata jätmine tekitab uusi vandenõuteooriaid. Arvan, et sellise ELi portaali peaks lisama internetis lingina igale poole, kus räägitakse rahvusvähemustest või rünnakutest mis tahes rühma vastu.“

Kodanike tõstatatud teema 5.2. Võitlemine internetis leviva vaenukõne vastu

Teema ANALÜÜS

Osalejad peavad tähtsaks nende sotsiaalmeediakanalite reguleerimist, milles propageeritakse vaenukõnet. Selliste platvormide reguleerimiseks nõuavad kodanikud kasutajatele võimalust teatada Euroopa sotsiaalmeedias levivast vaenukõnest (lihtsa klahvivajutusega), samuti karistusi internetis vaenukõnet kasutavatele autoritele ja nende välistamist eelkõige suhtlusvõrkudes anonüümsuse keelustamise kaudu. Kodanikud rõhutavad ka vajadust suurendada platvormide vastutust vihkamist sisaldava sisu eest ja lihtsustada nende platvormide vastu ELi meetmete kohaldamist.

ARVAMUSTE näited

Danilo, toetusavaldusi ei ole

„Kahjulikud kommentaarid jäävad internetti anonüümselt, võimaluseta selgitada. Sageli on põhjuseks piiriülesus.“

Pierre, toetusavaldusi ei ole

„Pange sotsiaalvõrgustike(Facebook, X, Instagram jt) omanikud vastutama selle eest, mis nende saidil avaldatakse, ja looge võimalus kaevata nad kohtusse, kui nad ei reguleeri vihkamisele, narkootikumide tarvitamisele, enesetapule jne õhutamist.“

MÕÕDE 6. KOLLEKTIIVNE ARUTELU

Selle mõõdte alla on koondatud arvamused, mis on seotud vihkamise jälgimiseks ja vihkamisest teatamiseks mõeldud süsteemi loomisega eelkõige internetis.

Kodanike tõstatatud teema 6.1. Ühinenud mitmekesisuses

Teema ANALÜÜS

Kodanike kaasamisplatvormil on kodanikud väljendanud vajadust edendada ühiskonnas ühtekuuluvust, julgustades kodanikke pidama arutelusid eri teemadel. Sellised mõttevahetused võimaldaksid kodanikel tutvuda paljude teemadega ning õppida tundma erinevaid seisukohti ja kultuure. Seeläbi hakkab laiem üldsus kaaluma võimalusi, kuidas lahendada erimeelsusi ja jõuda üksmeelele, toimides demokraatlikult ja tsiviliseeritult. Samuti loob see võimaluse liikuda ühtsema ühiskonna suunas. Lisaks aitab mõttevahetuste julgustamine takistada äärmuslastel juhtrolli võtmist.

Osalejate arvates võiksid arutelud toimuda nii Euroopa kui ka riigi tasandil peetavatel seminaridel (koolides, kõrgkoolides, avalikus ruumis) või programmide raames, mis edendavad vastastikust mõistmist, sallivust ja kaastunnet eesmärgiga võidelda eelarvamuste ja diskrimineerimise vastu.

ARVAMUSTE näited

Sidhartha, toetusavaldusi ei ole

„Rohkem suhtlemist eri rassist ja nahavärviga inimeste vahel. Võib-olla võiks selleks luua kogukonna või avada foorumi. Samuti võiks koostada programmi, mis suurendaks inimeste teadlikkust teistest kultuuridest. Portaali, mille kaudu saavad inimesed jagada oma probleeme ja seda, kuidas nad neid lahendavad.“

Marta, kaks toetusavaldust

„Arvan, et oleks vaja korraldada arutelusid, ümarlaudu ja töötube, kus arutatakse vastandlike arvamusi tsiviliseeritult, et õpetada, kuidas saavutada üksmeelt ja vastanduda valeandmetele.“

MÕÕDE 7. POSITIIVSED STIIMULID

Selle mõõdme alla koondatud arvamustes tõstetakse esile vahendeid, millega saab julgustada kodanikke üksteist toetama ja üksteise vastu lugupidamist üles näitama, eelkõige suhtlusvõrkude, koolide või vabatahtlikuna tegutsemise kaudu.

Kodanike tõstatatud teema 7.1. Heatahtlike sõnumite levitamine

Teema ANALÜÜS

Selleks et võidelda vihkamise vastu ühiskonnas, peavad kodanikud tähtsaks vaenulike sõnumite leviku üldist tõkestamist. Avaldatakse arvamust, et peaksime võimendama positiivseid sõnumeid, et soodustada heatahtlikkust ja vastastikust abistamist ning edendada lugupidamist ja kultuuride, religioonide ja identiteetide mitmekesisust.

Neid sõnumeid tuleks levitada sotsiaalmeedias, reklaamikampaaniates ja koolides ning neid peaksid toetama mõjukad meediategelased.

ARVAMUSTE näited

Helena, 13 toetusavaldust

„Muutus, mida püüame vihakultuuri peatamiseks saavutada, võib kahtlemata tulla selliste õigusnormide kehtestamise kaudu, millega piiratakse rangemalt vaenulikkust või polariseerivat sisu platvormidel, mis sellest kasu saavad, nt suhtlusvõrkudes, avalikes foorumites ja ajakirjanduses.“

Mary, toetusavaldusi ei ole

„Vähendame vihkamist. Isiklike kontaktide kaudu avalikes kohtades ... naeratame, pöörame tähelepanu lahketele sõnadele! Toetame religioonide- ja kultuuridevahelisi kohtumiskohti, üritusi, et mõista teiste seisukohti.“

MÕÖDE 8: MAJANDUSLIKUD TEGURID

Selle mõõtmega alla koondatud arvamustes käsitletakse ühiskonnas vihkamist mõjutavaid tegureid, mis võivad tekkida sotsiaalse ja majandusliku ebavõrdsuse tõttu ning mille vältimiseks on seepärast vaja poliitilisi meetmeid.

Kodanike tõstatatud teema 8.1. Võitlus vaesuse ja ebavõrdsuse vastu, et vähendada vihkamist

Teema ANALÜÜS

Kodanikud tõstavad esile, et majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus suurendab ELis vihkamist ja tõrjutust. Nad nõuavad õiglase ümberjaotamise meetmeid, mis põhinevad solidaarsusel ja Euroopa struktuurifondide tõhusal kasutamisel, samuti võrdsel juurdepääsul haridusele. Tähtsaks peetakse võitlust vaesuse vastu ja vaimset tervist puudutavaid algatusi. Osalejad rõhutavad ka kaasamispoliitika ja sotsiaalse õigluse tähtsust ühiskonna ja geograafiliste rühmade killustumise ennetamisel. Samuti nõuavad kodanikud karistusi majandusliku ärakasutamise eest ja ebasoodsas olukorras piirkondade suuremat toetamist.

ARVAMUSTE näited

Nick, üks toetusavaldus

„Me PEAKSIME kulutama seda raha väikese sissetulekuga piirkondade rahastamiseks ja toetamiseks. Väikese sissetulekuga piirkonnad püsivad diskrimineerivatel alustel, mis loob halva maine, ning selle probleemi lahendamise kaudu loome kõigile võrdsed võimalused.“

Sven-Owe, toetusavaldusi ei ole

„ELi poliitika peab põhinema eeldusel, et kõik ELi kodanikud saavad solidaarselt osa jõukusest, mille tulemuseks on kaasatus. Kui me seda eesmärki ei saavuta, tekib vastandumine („nemad“ ja „meie“), mille edasiviiv jõud on vihkamine. See võib hõlmata erinevusi linna- ja maapiirkondade vahel, aga ka erinevate sotsiaal-majanduslike rühmade vahel ...“

I. JÄRELDUSED

Kodanike kaasamisplatvorm „Võitlus vihkamise vastu ühiskonnas“ on oluline edusamm, mis hõlbustas kodanike mitmekeelset osalemist veebipõhises arutelus ELi tasandil. Nagu öeldud käesolevas aruandes, on see konsultatsiooniperioodi jooksul (**22. aprillist 2024 kuni 28. veebruarini 2025**) märkimisväärselt parandanud arusaamist kollektiivsest visioonist ühiskonnas vihkamise vastu võitlemise kohta kogu ELis. Interneti teel esitatud arvamuste ühendamine kodanike paneelarutelude tulemustega on rikastanud dialoogi ja taganud, et lõplike seisukohtade kujundamisel on võetud arvesse erinevaid vaatenurki.

Kaasamisprotsess näitas, et osalejate seisukohad ühtisid mitme peamise mõõtme puhul, sealhulgas näiteks **TEADLIKKUSE** suurendamine uutele põlvkondadele vaenukõne äratundmise õpetamise ja meediapädevuse edendamise kaudu. Vajadus suurema **KAASATUSE** järele rõhutab, kui tähtis on vähemusrühmade integreerimine, diskrimineerimise vastu võitlemine ja **kollektiivsele tegevusele innustamine** kultuurivahetuse ja spordi kaudu. Mõõde **DEMOKRAATLIKUD INSTITUTSIOONID** rõhutab vajadust **kodanikuosaluse**, suurema läbipaistvuse ning korruptsiooni ja desinformatsiooni vastu võitlemise järele. Arvamustes, milles tõsteti esile vajadust suurema **LUGUPIDAMISE** järele, toetati **vastastikuse mõistmise edendamist** kultuuri- ja haridusalgatuste kaudu. Inimesed, kes nõuavad ulatuslikumat **REGULEERIMIST**, keskenduvad võitlusele vaenukõne vastu rangemate **õigusraamistike** ja veebiplatvormide **vastutuse** kaudu. Teised mõõtmed, mille kohta arvamusi esitati, olid **KOLLEKTIIVNE ARUTELU**, **POSITIIVSED STIIMULID** ja **MAJANDUSLIKUD TEGURID**.

Kokkuvõttes pooldavad kodanikud vihkamise vastu võitlemisel ennetavaid meetmeid, keskendudes **haridusele**, **õigusnormidele** ja **vastastikuse lugupidamise edendamisele**. Nad nõuavad õiglaste võimalustega ja kaasavamat ühiskonda ning **läbipaistvust demokraatlikes protsessides**. Lahendustena soovitatakse kodanikuosalust kollektiivse tegevuse kaudu, dialooge ja **Euroopa institutsioonide kasutamist ebavõrdsuse**, vaenukõne ja **desinformatsiooni** vastu võitlemiseks, et edendada sidusama ja läbipaistvama ühiskonna kujunemist. Konsultatsioon ei hõlmanud mitte ainult Euroopa kodanikelt saadud laia valikut ideid ja ettepanekuid, vaid see **kinnitas ka vajadust rakendada ühiskonnas vihkamise vastu võitlemisel ühtset ja tegutsemisele suunatud lähenemisviisi**.

Väärrib märkimist, et eespool esitatud tulemusi ei saa lugeda täielikult representatiivseteks. Siiski väljendavad need ühelt poolt väärtuslikke uudseid ideid ja teiselt poolt pakuvad üldist arusaama kodanike prioriteetidest. Kuna Euroopa liigub ühiskonnas vihkamise vastu võitlemisel edasi, võivad need teadmised aidata kaasa sellise poliitika kujundamisele, mille puhul on lisaks mõjususele tagatud ka üldsuse laialdane toetus.